

Lapsuuteni Suvilahdessa

Savander

LAPSUUTENI
SUVILAHDESSA

LAPSUUTENI
SUVILAHDESSA

Savander

© 2022 Juha Savinainen
juha.savinainen@elisanet.fi
Kansi Katja / Suojärvi mod

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-4674-5

Sisältö

<i>Prologi</i>	1
- 1 - <i>Tzuman talo</i>	3
- 2 - <i>Tilakirjat</i>	9
- 3 - <i>Veljekset</i>	22
- 4 - <i>Kouluun</i>	60
- 5 - <i>Omaan kotiin</i>	84
- 6 - <i>Sodan uhka</i>	105
- 7 - <i>Pako</i>	121
- 8 - <i>Paluu</i>	147
- 9 - <i>Toinen lähtö</i>	180
- 10 - <i>Kerran vielä</i>	205
<i>Epilogi - myöhemmät vaiheet</i>	224

Prologi

Olen elänyt tätä elämääni jo lähes sata vuotta. Olen elänyt elämän ja olen nähnyt kuoleman, monta kertaa. Oma aikani on jo päättymässä, mutta voin vielä muistella elettyä elämää. Kunpa vain muistaisin, sillä muistini on alkanut heikentyä monen muun toiminnan ohessa.

Aina tulee kuitenkin joitakin asioita mieleeni, vähitellen ja hitaasti, niin kuin monet muutkin asiat ovat alkaneet kohdallani tapahtua. Parhaiten muistuvat mieleeni vanhat asiat, lapsuuden tapahtumat ja elämäni lapsuudessa. Ne ovat kaukana, mutta kun muistelen niitä, ne tulevat koko ajan lähemmäksi ja lähemmäksi.

Miksikäs oikeastaan muistellakaan ja pinnistellä muistinsa kanssa siinä, että mitä on juuri äsken tapahtunut, hetki sitten tai vaikkapa tänä aamuna tahi eilen? Mitä muistelemista sellaisessa olisi? Mutta lapsuuttani muistelen mielelläni. Tapahtumat tulvivat mieleeni täytenä ja terävänä, aivan kuin näkisin ne nyt ja tässä. Olleet ja menneet, liki satavuotisen elämäni alkutaipaleet, lapsuuteni elämä lapsuuden Suvilahdessa. Siellä silloin ennen, kun minua ei mikään vaivannut. Olin terve kuin mikä, kaikki oli hyvin ja tulevaisuus edessäni.

Niitä aikoja minä nyt muistelen ja kerron niistä. Omia muistojani, joita ei ole kenelläkään toisel-

la. Asioita, jotka ovat tapahtuneet vain minulle. Kerron asioista, joita kukaan muu ei voi kertoa, kun ne eivät ole tapahtuneet kellekään muulle. En voi tietää, että kiinnostavatko kertomukseni ketään toista. Saattaa kuitenkin olla, että joku lukee tarinoitani ja alkaa hänkin kertoa omaa elämäntarinaansa. Joka on tietysti aivan toisenlainen, niin kuin meillä kaikilla on ollut omanlaisemme ja ainutlaatuinen lapsuutemme.

- 1 -

Tzuman talo

Synnyin loppuvuodesta 1927 vanhempieni odotettuna lapsena. Päivä oli tavallinen talvinen joulukuinen perjantai. Paikka oli sukumme savusauna, jossa Jelena- mummo, Paba, auttoi synnytyksessä. Siinäkään ei ollut mitään epätavallista. Kylällä ei ollut sairaanhoitajaa, saatikka kättilöä. Lähin paikka synnyttää sairaalassa oli Sortavalassa. Ja se oli kylästämme kaukana, linnuntietäkin matkaa tulisi lähes 100 kilometriä. Oli tavallista hoitaa synnytykset kotona niillä eväillä ja keinoilla, mitä kylästä sattui kulloinkin löytymään.

Savusaunassa, kirkkaassa karbidilampun valossa, minä tulin tähän maailmaan.

Lapsikuolleisuus kylässä oli suurta. Olosuhteet lapsen maailmaan saattamiseen eivät olleet parhaat mahdolliset ja ei ollut mitenkään harvinaista, että tuleva äiti kuoli verenvuotoon. Se ei tarkoittanut kuitenkaan sitä, etteikö lapsia olisi riittänyt. Alle viisilapsiset perheet olivat pikemminkin poikkeuksia.

Paba ei ollut ensikertalainen lapsenpäästössä. Tämä oli kuitenkin erityinen tilanne. Minusta tuli meidän yhteistaloutemme ensimmäinen lapsenlapsi ja hänestä tuli minun mummoni isän puolelta. Paba käytti kaikki osaamisensa ja taitonsa minun ja äitini

auttamiseksi.

Olin myös vanhempieni ja oman sukupolveni ensimmäinen. Se saattoi antaa minulle jonkinlaisen erityisaseman, vaikkakin sain myöhemmin siskon ja kaksi veljeä. Serkkuja ilmestyi myöskin tasaisin väliajoin yhteistalouteemme, mutta minä olin vanhin. Sillä hetkellä olin kuitenkin kaikkein nuorin Savinainen. Ja minä olin alusta asti hyvissä ja huolellisissa Paban käsissä.

Hän kertoi minulle joskus myöhemmin, että olin tullut tähän maailmaan varsin vaivattomasti. Äitini Jeudokia kertoi sen samalla tavalla. Paban valvonnassa saattoi olla rauhallinen. Paban luomasta turvallisuuden tunteesta minulle kertoivat myös Paban muut omat lapset. He olivat minun setiäni sekä Mari- tätini, jotka kaikki asuivat Paban nimisessä olevalla yhteistilalla. Paballa oli kolme poikaa, isäni Vasili ja sedät Sosont ja Mikko. Mikko-setä oli sisarussarjan nuorimmainen, joka ei koskaan nähnyt isäänsä, minun ukkiani, Jaakko- vainaata. Paban mies, Jaakko, oli kuollut nelikymppisenä nuorena miehenä vuosisadan alussa. Mikko syntyi vuodenvaihteen jälkeen seuraavan vuoden puolella.

Vaikka minulla oli sedät ja veljet, niin olen naisten kasvattama. Paba otti minut omakseen, hoiti minua vauvana ja pienenä aina koulutielle asti. Jos ei hän, niin Mari- täti huolehti lopusta. Heillä oli aina aikaa minulle, kun äitini huolehti pienemmistä sisaruksistani ja muista talon töistä. Ja kaikista paras kaverini oli tyttö, Faina- serkku, joka oli So-

sont- sedän lapsista vanhin ja melkein minun ikäiseni.

Eikä sovi unohtaa myöskään kummitätiäni Nataliaa. Natalia- tätini avioitui nuorena Feodor Näivön kanssa ja myöhemmin Nataliasta tuli kummini. Jo 17- vuotiaana hän synnytti ensimmäisen lapsensa. Heille siunaantui kaikkiaan kuusi lasta ja he olivat minua vanhempia. Mutta he asuivat Salonsaareissa ja elivät omassa taloudessaan jo paljon ennen minun syntymääni. Saaressa asui myös Feodorin nuorempi veli, Mikko Näivö. Hänen tyttärensä Aune oli vuoden minua vanhempi. Tämä pikkuserkkuni, avioiduttuaan Aune Lämsä, kirjoitti myöhemmin kirjan, josta on ollut minulle paljon apua muisteluksissani.

Joskus paljon myöhemmin olen ymmärtänyt paremmin äitini arvon, eikä olisi väärin sanoa, että juuri hän on vaikuttanut myöhemmin, unohtamatta syntymääni, kaikkein eniten elämääni. Kuudes elämäni nainen tuli kuvioihin vasta lapsuuden jälkeen. Hän tulikin lopulta minulle kaikkein rakkaimmaksi.

Sain nimekseni Arvi, Arvi Savinainen on nimeni ja se minä olen. Opettelin sen kirjoittamaan jo ennen kuin menin kouluun ensimmäiselle luokalle. Tänä päivänä käsialani on horjuvaa, mutta omat lapseni sanovat, että isällä on vielä hyvä käsiala. Kirjoittamiseni oli silloin minulle kovin tärkeää, sillä hyvin monet kylän väen vanhemmat eivät osanneet lukea eikä kirjoittaa. He laittoivat vain oman puumerkinsä, ruksin tai jonkun muun mer-

kin pyydettyäessä. Ei se kylä nyt mikään takapajula ollut, silloin vain elämä oli sellaista rajan pinnan asukeilla.

- Kun meillä on niitä Vasileita ja Mihaileja koko kylän täysi, Mamma oli sanonut miettiessään, minkä nimen vauvallensa antaisi.

Isän puolen isovanhempieni vanhin poika oli isäni Vasili. Vasili - Vasilei on hyvin yleinen venäläinen nimi, joka tulee alkujaan kreikkalaisperäisestä nimestä Basileios, joka tarkoittaa kuningasta. Mutta minut kastettiin vaatimattomin menoin Arviksi kreikkalaiskatoliseen yhteisöön syntymäkodissani Salonsalmen rannalla Savinaisten sukuun tavallisen maatalon pojaksi.

Sain vain yhden nimen, niin kuin meillä kreikanuskovaisilla tapana oli. Sellaiset sanonnat, että elo oli siellä niin köyhää, ettei ollut varaa edes toiseen nimeen, eivät pidä ollenkaan paikkaansa. Arvin nimeä ole kantanut 90 vuotta ja hyvin olen toimeen tullut sekä nimeni kanssa että muutoinkin.

Arvi on puhtaasti suomalainen perinteinen ortodoksinimi. Arvidh on sen muinainen skandinaavinen alkuperä ja sillä on tarkoitettu kotkaa tai puuta. Ei siis mitään kuninkaallista, mutta kyllä tuo puu kuvaa hyvinkin minua ja elämäni, kuvaapa hyvin. Maasta, puusta ja metsästä minä olin tuleva saamaan toimeentuloni.

Germaanisissa nimissä Arvid merkitsee sotilasta. Ei minusta sotilastakaan tullut, vaikka olisi-han niinkin voinut käydä.

Eikä minulle annettu toista nimeä, eikä kolmatta niin kuin nykyisin on tapana. Arvi Vasilinpoika olisi minusta sanottu, ennen kuin sukunimet otettiin yleisesti käyttöön joskus ukkini Jaakko Ivaninpojan aikoihin.

Sen vähän, minkä isieni suvun varhaisemmista vaiheista tiedän, perustuu Aune Lämsän kirjaan *Pyhän Miikkulan Salonkylä* sekä kirjaan *Oma Suojärvi kuvina*. Niiden mukaan Vasilei Savinainen tuli Hantsakanniemeen 1800-luvun alkupuolella Ilomantsin Melaselältä. Perustuen hieman epävarmoihin tietoihin kauimmainen tiedetty esi-isäni Vasilei oli tullut paikkakunnalle järvimalmin nostoon.

Niemen ensimmäinen asukas oli Gavriila Feodorinpoika. Kylän nimi muuttui myöhemmässä vaiheessa yleisesti Huttulaksi, kun Huttujen suku kaskeksi niemen alueita hyviksi viljelysmaiksi. Muitakin Savinaisia mainitaan jo tuolloin olleen Hantsakanniemessä.

Vasilein pojasta ensimmäinen maininta Salonsalmelle asettuneesta Savinaisesta on Ivan Tzuma, jota nimeä hänestä myös käytettiin. Toinenkin Vasilein pojista, Aleksei, muutti Salonsalmelle. Tulovuodeksi mainitaan 1845. Pojat jäivät vävyiksi ja Ivan sai pojan, Jaakko Ivaninpojan. Hänestä tuli tilallinen, Jaakko Savinainen-Tzuma.

Jaakko eli vuodet 1863 -1905. Aikuistuttuaan hän rakensi talot ja poltti kasket pelloiksi. Jaakko oli ukkini ja hänen vaimonsa oli Jelena, tyttönimel-

tään Pahkina, Hyrsylän Hautavaarasta, minun Pabani.

Paba synnytti kaikkiaan yhdeksän lasta, joista kaksi kuoli vauvavuoteeseen.

- 2 -

Tilakirjat

- Tässä kirjan kuvassa ovat vanhempani hääkuvassa ja onhan tässä muutakin väkeä. Tässä on isä ja äiti, ja ristit on merkitty kuolleiden kohdalle. Siinä on häävieraita, tuo on Anton Kurki. Kurjet olivat pitkiä miehiä, kuten kuvassa näkyy. Tuossa Mikko ja tuossa Sosoi. Tämä nainen on isäni serkku Pitkärannasta. Pöppöset ja Jegorin poika Sottinen ja vaimonsa Pelagea sukujaan Savinainen. Sukua on ollut paljon häissä. Tässähän on Siilan Lauri.

- Toinen kuvakin, ja siinähän olen minäkin. Salonsalmen Savinaiset. Sosoi-setä ja Mikko-setä vaimoineen. Paba ja Mari-täti. Vauvat on jätetty kotiin, siinä on Lahja, Laura, Faina ja minä. Onpa siitä aikaa mennyt.

- Minulla on Vasili-isästä hyvät muistot. Tata oli hyvin huolehtivainen. Minun menemisiäni rajoitti hänen ohjeensa, olin liian pieni liikkuakseni yksin kauemmaksi.

- Mamma Jeudokia oli viisas ihminen. Sain tehdä aika vapaasti kaikkea, hän ymmärsi. Tai sitten hän ei vaan aina ehtinyt katsoa töiltään perääni. Sitä paitsi olivathan aina Mari-täti ja Paba minua neuvomassa ja ohjaamassa.

Mutta mikä paikka tämä oli? Ja millainen oli ympäristö?

Salonkylän mantereen puoleista osaa nimitettiin Salonsalmeksi, varsinainen keskus oli saarella, Salonsaarella. Väliin jäävä salmi kuului Salonjärven vesistöön. Järven rantamilla olivat kylän muut osat, Lemilahti ja Iivilä.

Suojärven pitäjän suurin järvi, varsinainen Suojärvi, oli itäpuolella. Laajoilta valuma-alueilta Salonjärveen kerääntyneet vedet laskivat Karatsalmen koskia pitkin Suojärveen. Korkeuseroa järvillä oli 10 metriä. Laskujoki katkaisi järvien välisen kannaksen, jossa sijaitsivat lähimmät naapurikylät, Hantsakanniemi Suojärveen levittäytyvällä niemellä ja Annantehdas Karatsalmen rantamilla.

Järven laskujoki lähtee pohjoispäästä ja johtaa vedet Suojokea pitkin itään. Virtaavat vedet ylittävät Suomen rajan muuttuen välillä pelkäksi mutkittelevaksi puroksi laajoilla suoalueilla. Etelään kääntyen joki muuttuu koskiseksi ja tavoittaa 1930-luvulla rakennetun Ignoilan Jugakosken voimalaitoksen. Joki virtaa muutamien järvien läpi tullen viimein perille Äänisen lahdelmaan Petroskoissa. Suoju on leveimmillään yli 200 m ja pituutta kertyy yhteensä 160 km.

Entä millainen paikka oli Suojärvi ja Salonkylä sen varhaisina vaiheina, kun siitä alkoi tihkua tietoa sen olemassaolosta yleisemmin ja kun sitä tunnetummat aikalaiset alkoivat asuttaa? Lyhyesti sa-

Olen varas ja rosvo. Rikostani ei tee yhtään pienemmäksi se, että tunnustan tekoni. Eikä se, etten luultavasti saa rikoksestani oikeuden tuomiota. Eikä edes se, että asianomainen uhri ei mahdollisesti edes halua tuomita minua. Sillä minä olen varastanut hänen henkilöllisyytensä.

Olen ottanut hänen hahmonsaa ja kerron hänestä tarinoita, kuin minä itse se olisin. Syyt tähän ovat pelkästään itsekkäät. Olen ryhtynyt huijariksi helpottaakseni kirjoittamistani minä- muodossa. Lieventävänä asianhaarana on tämä kirjoittajan vapaus. Pyydän mahdollisilta lukijoiltani ymmärtämystä tekojani kohtaan ja olemaan armollinen.

Omalta isältäni olen anastuksen tehnyt ja häneltä olen nimensä lainannut. Palauttaminen on jo aivan liian myöhäistä.

Kaikki kunnioitukseni ja arvostukseni menneille miehille, menehtyneille esi-isillemme ja kaikille historian tekijöille. Heidän avustuksellaan tämäkin kirja on kirjoitettu. – kirjoittaja -

9 789528 046745